

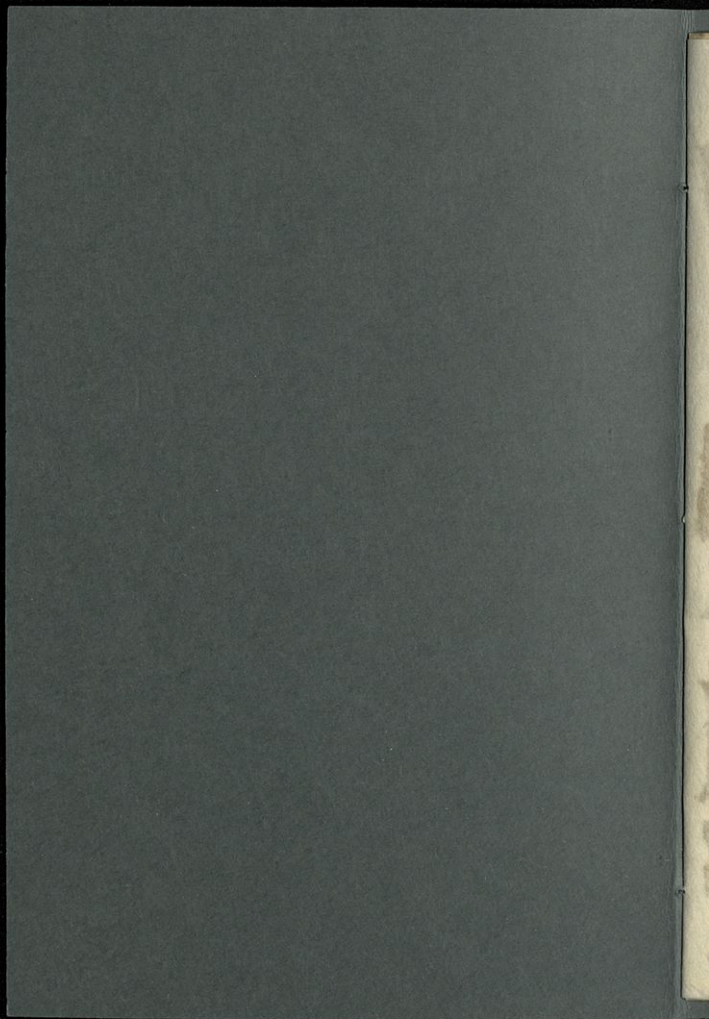
NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

34 513

030023026

COBISS ©

SLAVNOST

BLAŽA POTOČNIKA

IN

PETINDVAJSETLETNICE

NARODNE

ČITALNICE

V

ŠT.-VIDU

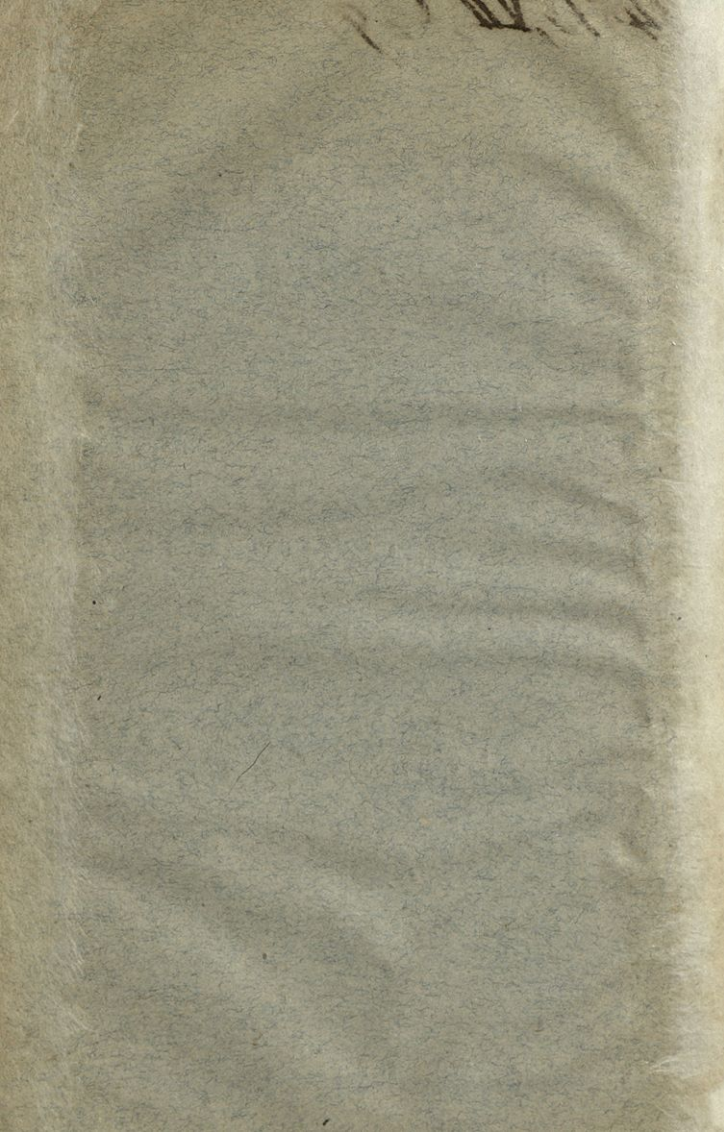
NAD LJUBLJANO.

SPISAL VÉSEKDO.

V LJUBLJANI, 1891.

Blaž Potočnik,
župnik šentviški, ustanovitelj
šentviške čitalnice.

Slavnost

Blaža Potočnika

in

25letnica „Narodne čitalnice“

v Št. Vidu nad Ljubljano.

U V O D.

»Slavme slavně slávu Slávův
slavných.« I. Kolař.

Ko trombe glas, ko zvon doní
Od vrlega moža spomin.

Koseski.

Narod, ki časti svoje zaslužne
možé, ne propade; njega je
bodočnost.

V zgodovini avstrijskih narodov je jedna najlepših prikaznij ona, ki nam osvetljuje napredek slovanskih narodov, osobito pa našega malega slovenskega naroda, kateri vsled svoje nadarjenosti in prirojene marljivosti s hitrimi koraki stopa iz temine minulih časov, ter se bliža svetlobi svetovne kulture. — „Malo nas je, a smo ljudi“ — ta izraz veljá tudi o nas maloštevilnih Slovencih, o našem narodu,

0300 23026

kateri si je po telesni svoji hrabrosti, kakor po duševnem delu sè svojo bistrournostjo in jekleno vstrajnostjo priboril zasluženno mesto mej izomikanimi narodi v Evropi, česar mu niti najzagrizenejši nasprotnik ne more odreči. In da smo majhni, kakor nijedno ljudstvo v Evropi, imamo vendar lepo vrsto móž, na koje se smémo s ponosom ozirati, češ: naši so! — Naš narod ima možé, vzorne, plemenite značaje, kateri v vsem svojem delovanju mislijo, čutijo, delajo le za blagor domovine, za svoj ljubljeni narod. In tá jim ni nehvaležen; kako-li? Hvaležnost je prirojena vsakemu Slovanu; ne nosi je sicer na jeziku, a tem globokeje v srcu tli mu iskra tega čuta, dokler ne pride dan, koji mu jo vsplamti v ogenj dejanstvenih dokazov. Tako — dejansko — videli smo baš pretekle dni proslavljati moža, kateri je ljubil svoj prosti narod ter mu v dokaz svoje ljubezni posvetil vse moči duhá in telesa; ta mož je pokojni, nepozabni župnik Blaž P o t o č n i k.

V prijaznem Št. Vidu, lepi okolici ljubljanski, — takorekoč v srci naše lepe domovine delujoč dolgih 39 let v probujo svojega naroda, postavil si je sam najlepši, najtrajnejši spomenik v srcih svojih udanih mu vérnikov in potemtakem ni bilo čudo, da je odbor tukajšnje čitalnice — s sklepom, da sè slavnostjo petindvajsetletnice čitalniške proslavi tudi spomin na nje ustanovnika s tem, da mu na cerkvenem pročelju vzida spominsko ploščo — zadél pravo struno,

katera je odmevala v srci slehernega župljana širne župnije šentviške, ter daleč preko njenih mej, saj je bil blagi pokojnik čislan in ljubljen po celi slovenski domovini.

In ko se je raznesla vést, da veljá dostojnim načinom proslaviti moža, kojega je ljubila vsa županja, kateri je bil njen ponos in njena dika, tedaj je bilo veselje videti, kako hité stari in mladi, imoviti in ubogi, da sè svojimi najboljšimi močmi pomorejo slaviti spomin svojega duševnega in telesnega dobrotnika! Mladina je donašala cvetja in zelenja, da so odrasla dekleta pletla vence za slavolok in mlaje, katere so postavljali fantje ter je kitili z zastavami; imoviti so darovali doneske za spominsko ploščo, dobitke za loterijo, mlaje in druge potrebnosti — a starejši so s pripovedovanjem dobrih lastnostij „gospoda očeta“ oznanjevali pokojnikovo slavo ter v mladih srcih svojih otrók netili ljubezen do nepozabnega dobrotnika. — Peveci in igralci so se vadili in urili vsako prosto uro, da pokažejo svetu, da so kot verni poslušalci njegovih nauk ohranili njegovih pesnij glas, katere hočejo izročiti tudi poznim potomcem; — čitalniški odbor je marljivo izvrševal svojo nalogo v prospéh dvojne slavnosti.

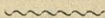
Tako se je približeval dan, koji se smé v zgodovini naše čitalnice — če ne z zlatimi — katere naj se prihranijo za petdesetletnico — zapisati vsaj z bogato okrašenimi črkami! Ako nam nebo ni bilo milo

— kaj čemo? Zapisali si bomo tem globokeje v hvaležna svoja srca imena onih čestitih gostov, ki so se v kljub vremenski nezgodi prijazno odzvali našemu vabilu — kakor i onih, ki so vsaj brzojavnim potom slavili slavljenca ter čestitali našemu društvu na njega čvrstem zdravji.

I.

Nekako v sredi prve (spodnje) polovice prijazne šentviške vasi stoji lična hiša katol. rokodelskega društva, — v njeno pritličje na desni preselila se je čitalnica kmalu po njenej izvršitvi. Dohajajoč po cesti — obstojiš, čestiti bralec, pred to hišo; pred teboj se dviga iznad zelenja senčnih dreves, ponosno v nebo kipeč, lično izdelan in mogočen stolp lepe vaške cerkve, katere lepo ubrano zvonjenje je znano dalječ okrog; — na levi te vabi hladen gozd, raztezajoč se po hribčku, v katerega vznožji te pozdravljajo bele hišice izmed zelenja sadunosnega drevja; na desni se od dalječ blestí cerkvica na gori in za njo sive goličave ali snegom odeti vrhovi kamniških planin. Očaran obstojiš. In baš tù, kjer stojiš, pozdravljaj te je v dan, kojega tù opisujem, lep slavolok z napisom: „Bog živi Vas!“ Ob njega vitkih stebrih vihrale so naše trobojnice in cesarske zastavice — odzdravljajoč vihranju svojih sester v lični hiši, kamor so ti bili namenjeni koraki. Tù je slavnostni odbor naše čitalnice vspre-

jemal in pozdravljal drage goste, a vrle šentviške Slovenke, ob jednom čitalniške pevke, v narodni noši pripenjale so jim duhteče šopke na prsi — ter z venci okitile zastave. Od tû pa do „Kraljiča“ stali so ob krajeh ceste vitki mlaji, odičeni z zastavami, — katere so dičile tudi skoro vse hiše šentviške.

Ob 1/2 10. uri podal se je sprevod med pokanjem topičev in ubranim pritrkavanjem zvonov v cerkev v sledečem redu: Ognjegasno društvo šentviško, rokodelski iz Ljubljane in Št. Vida z zastavama, šišenska in domača čitalnica z zastavama, za njima mešani pevski zbor, deputacije „Pisateljskega društva“, „Matice Slovenske“, „Glasbene Matice“, „Družbe sv. Cirila in Metoda“, čitalnice ljubljanske itd. — naposled odbor domače čitalnice.

Ko so se zastavonoše zvrstili pred ograjo presbiterija, začela se je propoved, katero je govoril slavnostni govornik č. g. Ivan Babnik, župnik topliški. Opisujoč pod geslom: Blagor možu, ki je najden brez madeža in kateri ne hodi za zlatom in se ne zanaša na denar in na zaklade! Kdo je tá — da ga hvalimo; zakaj čudo je delal v svojem življenju. Eccl. 31. — paznim poslušalcem življenje slavljencevo.

Častiti govornik prispodabljal je dobrega dušnega pastirja dobremu očetu, skrbnemu hišnemu gospodarju. Kar je dober oče, skrben

gospodar svoji družini, svoji hiši, to in še več je dober dušni pastir svoji čedi, svojim faranom. Kakor dobra družina tuguje po izgubljenem gospodarji, tako je tugovala fara šentviška po nepozabnem svojem duševnem pastirju — in še dandanes se je ohranil njegov spomin. To so Št. Vidčani dejansko pokazali s tem, da so mu na pročelji cerkve vzdali spominsko ploščo, katera tudi poznim potomcem kaže, kaj je bil blagi pokojnik njih fari, ter jih uči jednako hvaležnim biti svojim dobrotnikom. Njegov spomin živi pa tudi v ljudstvu; v vsaki družbi, kjer se omenja njegovo imé, tam se pohvalno omenjajo njegove zasluge, tam se sliši njegova dovtipna beseda, tam se pohvalno ocenjajo njegovi duševni proizvodi itd. itd. Goreč, vnet duhovnik, kakoršen je bil blagi pokojnik, skrbi pred vsem za dušni blagor svojih vernikov. Za to je on skrbel obilno in vsestranski, prvič s svojimi, v gladki, lepi materinščini govorjenimi, poljudno-poučljivimi propovedimi, s katerimi je svoje poslušalce vnemal za vse, kar je dobro in blago; drugič z vnemanjem za pogosto prejemanje sv. zakramentov, kajti bil je dober in ljubeznjiv spovednik, ter z razširjanjem sv. bratovščin. Njegov trud ni bil zaman; pripoznati se mora, da se v malokateri fari na deželi prejme toliko sv. Obhajil, kakor v tukajšnji in malokje je toliko udov n. pr. „Vednega češčenja presv. Rešnj. Telesa“, kakor v tej fari. Kot poseben častilec Matere Božje je vpeljal „Šmarnice“ v Marijinem mesecu leta 1857. ali 1858. Živ izraz njegove prizrčne udanosti do prebla-

žene nebeške Kraljice so tudi njegove lepe in mnogoštevilne Marijine pesmi, katere se pojó po vsej širni zemlji, kjer biva slovenski rod in se govori naš jezik. Gospod oče Blaž pa je zamogel tudi po vsej pravici reči: Gospod! ljubil sem lepoto tvoje hiše! — Ko je bil nastopil l. 1833. mesto župnika, bila je cerkev precej zapuščena. Pod njegovim vodstvom bila je notranja cerkvena oprava do malega vsa prenovljena in popravljena. Napravil je nove zvonove, postavil nov veliki oltar, orglje in dal prenoviti vse stranske oltarje. In vse te stroške pokrila je večinoma sam, nekaj z darovi mnogih njegovih imovitih prijateljev, drugo je dal iz svojega, kajti on je bil v istini mož, ki ni hodil za zlatom in ni iskal zakladov svetá, — kar je primanjkovalo, dali so farani po premoženji, jeden več, drugi manj, a vsikdar prostovoljno.

Blagi pokojnik smel je reči: „Jaz sem dober pastir, ki poznam svoje in oni poznajo mene.“ — Do poslednjega vzdihljeja posvetil je vse svoje izborne dušne in telesne moči v blagor izročeni mu duš, ter neumorno delal dolgih 39 let v njih blagor. Zato bodi blagoslovljen njegov spomin in njegova slava bodi neminljiva! — Hvaliti in slaviti naše dobrotnike nam je dolžnost, a dolžnost je tudi jih posnemati v vseh naših dejanjih. Živimo torej po njegovem vzgledu, po njegovih naukih. Najlepši spominek dobremu očetu so dobri otroci, najtrajniši in nadražji spominek dobremu dušnemu pastirju so dobri pobožni verniki.

Nato je daroval péto sv. mašo č. g. Peterca, tukajšnji rojak, a sedaj župnik v Dubravcu (Turo-polju).

Po slovesni zahvalni pesni, s katero se je končala sveta daritev, zapustilo je ljudstvo božji hram ter se zunaj pred cerkvijo nastavilo v lepem redu pred spominsko ploščo in okoli govorniškega odra. Lepo uvrščeni mešani pevski zbor zapél je lepo „Zvonikarjevo“ — nato pa je slavnostni govornik ogovoril raz oder zbrano ljudstvo tako:

„Rojaki, mili bratje! Slava našega Potočnika sega čez cerkveni prag; slava njegova sega čez meje fare šentviške. Naš Potočnik je znan po celem Slovenskem. Naš Potočnik zasluži, da mu postavimo spominek za njegove blagodejne zasluge tukaj zunaj na javnem, očitnem mestu. Vreden je, da njega slavimo v cerkvi za domače, cerkvene zasluge — tukaj zunaj naj bode izpostavljeno njega blago ime očitno — na javnem za javne zasluge.

Ne morem vsega naštevati, omenim naj tukaj samo dveh stvari: Prepričan sem, da Vi sami čutite in spoznate, kako presune, uname, kako povzdigne vsakega človeka srce lepo ubrano zvonjenje. Kako milo je poslušati v soboto popoldne, kadar s krila doli napoveduje milo domače zvonjenje ubogim zemeljskim trpinom dan Gospodov, dan sv. počitka; kadar se razlega v nedeljo zjutraj glas cerkvenih zvonov čez polja in ravnine. Ni ga lepšega zvonjenja,

kakor je po celem Kranjskem. To pripoznavajo vsi popotniki-tujci.

In glejte, dragi moji! Za to lepoto, za to čast moramo zahvaliti rajnega Blaža Potočnika.

Ko je bil naš Blaž župnik v Št. Vidu, obhodil je celo Kranjsko, poslušal s tankim ušesom svojim vse zvonove, pretehtal in preudaril njih težo in posrečilo se mu je, da je izumel lepo soglasje ubranih zvonov.

Staremu zvonarju g. Samassi je dal natančen navod in poduk, kako težo, kak glas morajo imeti zvonovi, da bodo peli lepo ubrano. In v Št. Vidu so najprvo zapeli zvonovi lepo ubrano l. 1840. Sedaj pa pojó že po celem Slovenskem in odmevajo slavo Potočniku!

Blaž Potočnik pa je ravno tako ubrano zapel

Ko dan se zaznava,
Danica priplava,
Se sliši zvonjenje
Čez hribe, čez plan:
Zvonovi zvoníte!
Na delo budite,
Ker naše življenje
Je kratek le dan.

In to je Potočnika druga zasluga za Slovence. Naš Blaž je posnel očaka slovenskih pesnikov — Vodnika. On je posnel Vodnikovo pevsko mero, zapel v narodnem duhu, in ravno zato so njegove pesmi

pri ljudeh priljubljene. Vzemimo samo tóle primero :
Pastarica sliši v cerkvi Potočnikovo pesem, drugi
dan že póje na paši :

Moj duh iz telesa,
Z Marijo v nebesa,
Povzdigni se ti!

In pastir na planini tudi póje Potočnikovo :

Visoko vrh planin stojim,
V veselji rajskem tu živim ;
Tam dol' ljudje prebivajo,
Veselje redko vživajo.
Prid' vrh planin,
Nižave sin.

Potočnik je zložil pesmi za vse praznike. Ko je
še živel v Ljubljani znani skladatelj Rihar, bila sta
s Potočnikom na vrhuncu slave. Potočnik mu je
zložil vse pesmi.

Pa tudi svetskih je veliko in so prav poštene ;
nekatero so šaljivo-zabavljive, pa tudi pikro-resnične.
Vzemimo prerokovanje :

1.

Skoz strehe strgane,
Bo v hišo zlo dežvalo ;
So njive zmolzene,
Skoz kozolc solnce sjalo.

2.

Hude zapravlјivce
Bo toča zlo pobila ;
Dekleta fantovske
O joj! Bo slana vzela.

3.

V zakonu semtertje
Bo včasi tudi germelo ;
Pa kdaj jezičnico
Med gromom bo zadelo.

Cerkvene pesmi Potočnikove so krasne; zložene v lepem, čistem slovenskem jeziku; so izvirne, dihaajoče pobožni cerkveni duh, ker izvirajo iz pobožnega srca, in zato jih pa tudi Slovenci radi prepevajo.

Pisal je Potočnik mnogo o raznih stvaréh v raznih časnikih. Kdor je hodil v šolo, pozna njegovo „Slovensko Slovnico“. Vem pa, da Vi vsi poznate znane bukve „Slava Marije“.

Potočnik je ustanovil pred 25 leti prvo čitalnico v Št. Vidu, prvo na deželi, katera pohvalno deluje za ljudsko omiko pod starim, edino pravim slovenskim geslom: Vse za vero, dom, cesarja!

Spodobi se, da tudi danes vskliknemo:

S l a v a P o t o č n i k u !

Zagrinjalo se odgrne in pokaže se spominska plošča, ki nosi napis:

V tej fari je kot župnik 39 le pastiroval

B L A Ž P O T O Č N I K ,

ustanovitelj narodne čitalnice, slovenski pesnik
in skladatelj.

„Kdor hoče živeti in srečo imeti
Naj dela veselo in moli naj vmes.“

Narodna čitalnica ob svoji 25letnici 4. okt. 1891.

G. župnik nadaljuje: „Potočnik nam kliče iz tega spomenika:

„Vrli Slovenci! ne pozabite, da ste sini, hčere stare matere Slave! Drago Vam bodi materno blago:

Vera katoliška in beseda materna! Prava vera bodi Vam luč; materni jezik bodi Vam prave omike ključ!“

Zopet zagrmé topiči — pevski zbor zapoje drugo kitico „Zvonikarjeve“, ter se nato sprevod mej pritrkavanjem zvonov podá v znanem redu v gostilno h „Kraljiču“, kjer je bil v zgornjih prostorih obed. Udeležilo se ga je nad 70 oseb.

II.

Pri obedu so se kmalu začele vrstiti napitnice; prvi napije čitalniški predsednik gosp. I. Jovan z napitnico:

„Današnji dan je za naš Št. Vid velicega pomena. Petindvajsetletnico naše „Narodne čitalnice“ praznujemo in se srčno veselimo, da je to narodno naše ognjišče prebilo toliko let in vršilo svojo nalogo takó vrlo.

Pri tem se pa spominjamo tudi pokojnega njenega ustanovitelja — dobrega Blaža Potočnika — katerega je vsa naša fara takó spoštovala in ljubila, da so mu sploh rekli: „Naš gospod oče“.

Te dve slovesnosti pa ravno danes venča še tretja, in ta je: god Njegovega veličanstva našega presvetlega cesarja Frančiška Jožefa I.

Mal narod smo in nepremožen, a v ljubezni in udanosti do svojega premilega vladarja nas ne more noben narod prekositi. Saj je ravno On zdrobil železne spône, v katere je bil vkovan naš narod; On

je izrekel veličastne besede: „Ravnopravnost vsem narodom!“

Zato se ga pa radi spominjamo pri vsaki priliki: posebno pa še danes, v dan njegovega godu, kipé iz naših hvaležnih src vroče prošnje proti nebu: Našega blazega očeta, premilostnega cesarja Frančiška Jožefa I. nam dobrotni Bog živi in ohrani še mnoga leta! Živio!“

Nato je napil č. g. Peterca fari šentviški in slavnostnemu govorniku č. g. Babniku, a ta je zahvalivši se napil prirediteljem današnje slavnosti in odboru čitalničnemu. Č. g. Gnjezda je napil rokodelskemu stanu, kateri ima baš v tej fari mnogobrojno zastopništvo, in čast. g. župniku Malovrhu. Deželni poslanec in odbornik g. dr. Vošnjak v daljšem govoru poudarja važnost cerkvenega petja. Gospod nadučitelj Žirovnik nazdravi došlim gostom in č. g. Peterca pevskemu zboru in njega pevovodji. Gosp. Drenik se zahvaljuje v imenu ljubljanske in šišenske čitalnice in „Glasbene Matice“. Čast. gosp. Peterca nazdravlja č. g. Gnjezdi, predsedniku ljubljanskega rokodelskega društva, ki je tudi te dni praznoval 25letnico svojega delovanja; g. Drenik g. Valenti, kateri je pél pri otvorjenju šentviške čitalnice, hišni gospodinji in gdč. Miklavčičevi, navzoči zastopnici slovenskih učiteljic. Č. g. župnik Malovrh je nazdravljal svojim faranom; č. g. Peterca vsem slovenskim gospodarjem in gospodinjam, nadalje zje-

dinjani Sloveniji, deželnemu odboru kranjskemu itd. G. dr. Vošnjak zahvaljuje se v imenu „Pisatelj-skega društva“, deželnega odbora, družbe sv. Cirila in Metoda ter nazdravlja tukajšnji čitalnici, da jo Bog ohrani in da se razvijaj v prosep narodne izomike! V daljšem izvrstnem govoru napil je muzejni kustos g. A. Müller lepi kranjski deželi in njenemu veri, domovini in cesarju udanemu narodu, ter poudarjal, da narod najlepše časti svoje zaslužne možé s tem, da po njih vzgledu varuje svojemu narodu njegove stare pravice.

Mej tem so došle razne brzojavke in pozdravi:

Sarajevo. V nedeljo slavite spomin vrlega Blaža Potočnika. — V duhu sem pri Vas in iz tu-jine kličem: Slava njegovim čestilcem!

Franc Tisal.

Kostanjevica. Tebi, pesniku ljubezni, do-movine — Večna slava! Spomin večni! — Da tvoje rodoljubje diči naše sine — Našemu rodu napočili bodo dnevi srečni!

Bralno društvo.

Ljubljana. Pevcu doma, vzornemu rodoljubu, plemenitemu duhovniku, „gospodu očetu“ nevenljiva slava! Živel čestilci!

Karlin.

Zagorje. Povodom 25letnice kličeta podpisani društvi: Živio, vrlo vstrajno do 50letnice! — Usta-novitelju pa trikratna „Slava“!

„Zagorski Sokol“ in bralno društvo.

Kamnik. Tisočero slavo kličejo spominu Blaža Potočnika izpod divnih kamniških planin

Volčič, Novak, Štefančič.

Ljubljana. Ob 25letnici kličemo budilki naroda: Bog jo živi še mnogaja leta, da krepko nadaljuje delo pričeto pred četrstoletjem. Slava spominu nje ustanovitelja Blaža Potočnika!

Uredništvo „Slov. Naroda“.

Ljubljana. V duhu smo mej Vami praznujočimi 25letni obstanek čitalnice. Nadaljujte neustrašeno pričeto delo, budite narod še nadalje, kakor doslej. Slava spominu ustanovitelja Vaše čitalnice! Na zdar!

„Sokol“.

Ljubljana. Buditelju slovenskega naroda hvalen spomin, čestilcem njegovim slava!

Uredništvo „Slovenca“.

Okolu 3. ure popoldne začela se je vrtna veselica z vojaško godbo, katera je bila do tega časa zadržana v Ljubljani vsled imendne Nj. veličanstva. Igrala je na vrtu, dokler je ni pršeči dež pregnal v notranje prostore. Občinstva je bilo vse natlačeno. Mejtem so gospé in gospice pridno prodajale srečke za loterijo, od katere je marsikateri ljubljenec Fortune odnesel veselim licem zadeti dobitok. Veselica je postajala vedno živahnejša, še celó hladen dež, ki si je nekaj časa resno prizadeval pokvariti dobro voljo

udeležencem, prejenjal je naposled čisto, da se je občinstvo okolu 6. ure zbralo v odičenih prostorih društvenega doma, kjer se je ob 1/2 7. uri pričela čitalniška

„BESEDA“

s petjem in igro po sledečem vsporedu:

- a) A. Nedved: „Zvezna“, pel moški zbor.
- b) Slavnostni govor, govoril čitalnični predsednik g. S. Jovan.
- c) Fr. S. Vilhar: „Mornar“, samospev, pel gosp. J. Žirovnik.
- d) * * * „Na planine“, pel mešani zbor.
- e) Národna: „Kje so moje rožice“, pel mešani čveterospev.
- f) Em. Vašak: „Moj dom“, pel moški zbor.
- g) **Oče so rekli, da le!**

Gluma v enem dejanju, preložil Franjo Končan.

OSEBE:

Dr. Ljuboslav, pisatelj	g. Valentin Komen.
Doroteja, njegova soproga	gdč. Apol. Rastohar.
Drag. Ljuboslav, njegov netjak	g. Fr. Kremžar.
Debelec, mesar	g. Fr. Jenko.
Liza, njegova hči	gdč. Ivanka Cirman.
Avrora Mrakova	gdč. Julija Jovan.
Jerica, dekla pri Ljuboslavovih	g. Josipina Zupan.

Ne vemo, komu bi se bolj divili: izvrstno izvežbanemu pevskeemu zboru, ki je z nepričakovano preciznostjo izvajal vse točke pevskega vsporeda — ali spretnim igralcem-diletantom, ki so napominano

glumo predstavljali, kakor da so vsak dan na odru. Radostnim srcem izpolnjujemo tû prijetno dolžnost, da izrečemo iskreno zahvalo izbornemu pevovodji, g. nadučitelju J. Žirovniku, ter mu čestitamo, da si je v kratkem času tukajšnjega svojega bivanja izvežbal pevski zbor, na katerega — da se kratko izrazimo — smé ponosen biti! Pevskemu zboru pa bi priporočali, da i naprej ostane tako vstrajen in marljiv, ko doslej; to bode častno zanj in on sam bode ponos in dika lepi naši domovini.

Jednaka zahvala velja tukajšnjemu novodošlemu učitelju g. Jakliču za izvežbanje igralcev — osobito onih moči, ki so prvokrat stopile na oder.

Izmej pevskih točk ugajali sta najbolj: „Na planine“, katero je moral mešani zbor ponavljati, in mešani čveterospev „Kje so moje rožice“, kateri je moral tudi še dodano pesem ponoviti. G. nadučitelj je s samospevom „Mornarja“ zaslužil občo pohvalo in burno odobravanje. Spremljal ga je na harmoniju g. M. T o m e c.

Istotako je bil vsprejet slavnostni govor g. S. J o v a n a, ki se je glasil:

„Častita družba! Petindvajset let! To je v zgodovini pač le mala péd časa, a pri tako malih narodih, kakoršen je naš, je pa četr stoletja vendar že nekaj. Ravno mi smémo ponosni biti na razmérno velikanski napredek, katerega s prizrčno radostjo

opazuje vsak domoljub med nami in se mu čudi še celó nepristransk sosed.

Da je pa naš narod tako veselo napredoval, mora se gotovo veliko zahvaliti narodnim čitalnicam po mestih in po deželi. Nekako pred 30 leti so jeli domoljubni možje snovati čitalnice, v katerih naj bi se narod zbiral h koristnemu pouku in poštení zabavi, kajti vedeli so dobro, da le dobro poučeni narod more obstati pred tujimi navali in uspešno tekmovati s sosedi.

Te misli so gotovo tudi vodile tiste blage možé, ki so ustanovili našo narodno čitalnico pred četrstoletjem. Tem možem na čelu pa je stal s prirojeno vstrajnostjo in svetim domoljubnim ognjem naš tedanji župnik gospod oče Blaž Potočnik. Koliko truda je stala ustanovitev nove čitalnice, osobito na deželi, vedó možje iz tiste dôbe in mi si to lahko mislimo. Treba je bilo posebne gorečnosti za dobro stvar, saj vémo, kako se marsikdo brani v taka društva vstopiti, ker se ali bojí zamere, ali pa, ker društva ne vé ceniti. Saj se še dandanes vidi, kako se marsikateri brani svoj um bistríti s čitanjem časnikov in knjig in rajše drago plačuje dolgčas, mesto da bi se lepo in cenó kratkočasil v čitalnici.

Posebno pa nas Šentvidčane časti, da je bilo ravno pri nas toliko zavednih móž, ki so uvideli korist takih društev ter ustanovili našo narodno čitalnico — prvo na deželi, sestavili jej pravila, katera

je vis. c. kr. deželna vlada potrdila, in čitalnica je bila — rojena. A treba je bilo to ljubo novorojeno dete tudi krstiti. Saj vemo, kolikor imenitnejšega rodu je dete, toliko imenitnejše botre mu poiščejo in toliko lepše slavnosti priredé njemu na čast. Naša čitalnica ni bila gosposkega rodu — a tem srčneje so jo pozdravljali kmetski sinovi in hčere. Tudi botrov ni imela iz ponosnih gradov — a bila sta slavna moža in vrla domoljuba — gg. dr. Janez Bleiweiss in dr. Lovro Toman —, na katera bode ponosen vsak domačin, dokler živi naš narod.

20. dan septembra — dan krsta naše narodne čitalnice — se je bližal. Po vsem Št. Vidu je bilo veselo gibanje, postavljali so mlaje, dekleta so pletla vence, pevci so se učili lepih pesnij in igralci so se pridno vadili igre: „Bob iz Kranja“. Vse je bilo navdušeno ter je željno pričakovalo tega dné. Napočil je ta dan; gromenje topičev ga je pozdravljalo, praznično se je oblekel naš Št. Vid. Popoldne so jeli dohajati Ljubljčanani in drugi domoljubi od blizu in dalječ. Kmalu so bili napolnjeni vsi prostori pri „Kraljiču“. Ob 7. uri stopi na govorniški oder gospod oče Blaž Potočnik. Najprvo pozdravi prav pristrčno vse navzoče in posebej še slavna gg. dr. Bleiweissa in dr. Tomana. Potem razlaga lepi namen narodne čitalnice in vnema navzoče, naj pridno zahajajo vanjo in čitajo koristne časnike in knjige, ter se udeležujejo lepih, poštenih domačih

zabav. Konečno je pa pozval zbrano družbo, naj ž njim zakliče trikratni „živio“ onemu, ki nas je otél jeklenih spôn ter izrekel velečastne besede: Ravno-pravnost vsem narodom! — Naš ljubljeni presvetli cesar Franc Jožef I. naj živi!“ — In gromoviti „živio“ je po teh besedah stresal Kraljičevo hišo. Pevci so zapéli in razni govorniki, mej njimi ome-njena gg. dr. Bleiweiss in dr. Toman, vnémali so navzoče, naj se tesno oklenejo svojega narodnega ognjišča, svoje čitalnice, ter s poukom in zabavo širijo v narodu domoljubno zavést! Deklamovalci so prav dobro izvršili svojo nalogo in igralci so izborno igrali igro: „Bob iz Kranja“. In tako je šlo v pozno noč, vse je bilo veselo in vse navdušeno za dobro stvar. Tako so tedaj krstili našo „Narodno čitalnico“ pred petindvajsetimi leti.

V naslednjih letih je naše društvo prav vrlo delovalo; imelo je razmérno veliko udov in skoro vse slovenske časnike. Prirejalo je obilo lepih in poštenih domačih zabav. A kakor pride za solncem dež, tako je tudi naša čitalnica morala poskusiti slabejše čase; celó viharji so rohneli nad njo, a pre-stala jih je srečno. Marsikateri ud se ji je sicer iz-neveril, a v našem Št. Vidu je bilo vendar zmiraj dovolj zavednih domoljubov, ki so jo branili pred neosnovanimi napadi, in jo vzdržali do današnjega dné krepko, četudi ne tako veselo razevitajočo se, kakor je bila prva leta. Danes pa, ko praznujemo

petindvajsetletnico njenega obstoja, s ponosom smemo reči, da je naša čitalnica marsikaj dobrega storila; da je z uspehom širila v narodu omiko in domoljubno zavést, in ima dovolj stanovitnih prijateljev, ki ji zagotavljajo obstoj.

Toda ni zadosti, da ima zagotovljen obstoj; nego krepko mora začeti delati, kakor je delala v začetku; ona mora postati zatočišče vseh dobro hotelih Št. Vidčanov, ki naj se v nji zbirajo in posvečujejo o raznih koristnih rečéh, in tudi lepo po domače zabavajo. Na ta način bo naša čitalnica zvršila svojo vzvišeno nalogo ter delala v korist in čast naše lepe šentvidske ravnine.

Le tako torej bomo delali v duhu začetnikov naše narodne čitalnice, osobito njenega ustanovitelja, slavnega Blaža P o t o č n i k a , če ji bomo ostali zvesti stari udje in jej bode pristopilo še mnogo novih! Obilo novih udov o njeni petindvajsetletnici bo najlepši dokaz, da niso bila zastonj blaga prizadevanja očeta Blaža Potočnika, ki nam je z najlepšimi nadami in nameni ustanovil to narodno ognjišče.

Zato rečem: Ohranimo hvaležen spomin pokojnemu očetu Blažu Potočniku in Bog naj čuva in krepí njegovo delo: našo narodno čitalnico!“

Že v sredi govora, ko je govornik omenjal presvetlega v l a d a r j a , zaorili so gromoviti „živijo!“ po dvorani. In ko je končal, stresali so dvorano zopet navdušeni „živijo“-klici.

V igri: „O č e s o r e k l i , d a l e ! — odlikovala sta se pred vsem naša stara znanca: Jerica in mesar Debelec (Jos. Zupan in g. Fr. Jenko); dr. Ljuboslav (g. Val. Koman) igral je spretno, da se mu ni poznalo, da bi bil prvokrat na odru, istotako hvale vredno njegov netjak Dragotin (g. Fr. Kremžar) in žena Doroteja (gdč. Rastohar). Ljubki prikazni ste bile tudi Liza in Avrora (gdč. Cirman in Jovan.) — Hvalo vsem na njih vstrajni marljivosti!

Uspeh „Besedin“ bil je tak, da je slehern udeleženec — in teh je bilo natlačeno v širni dvorani, — izrazil željo: da bi se kmalu zopet priredil tako lep, prijeten večer!

Po „Besedi“ zbral se je čitalnični odbor s skoro polnoštevilnim pevskim zborom in mnogimi gosti še jedenkrat pri „Kraljiču“, kjer so se s petjem kratkočasili in radovali v pozno noč ter bili uprav židane volje.

Vsa ta veselica pa se sme prištevati onim pravim narodnim slavnostim, pri kojih se je posvetnjak zabaval prostodušno s svečenikom, imovitejši z ubornejšim, visoki z nizkim, plemenitnik s prostakom — pri kojih so se družili vsi elementi le v jedino svrho: da zjedinjeni slavé za dom zaslužne možé ter se veselé lepega narodnega napredka, za katerega imajo naše čitalnice — kolikor njih omejeni delokrog vzmore — mnogo zaslug. Žal, da se te veselice ni udeležilo óno število narodnjakov, kojega smo se

nadejali. Mnogo je zakrivilo neugodno vreme; — ker pa je odbor prepričan, da je imel naš slavljenec mnogo prijateljev in čestilcev, katerim ni bilo mogoče udeležiti se njegove slavnosti — vposlal jim bode „Spomenice“, katere je tukajšnji marljivi g. nadučitelj J. Žirovnik sestavil v tá namen — v proslavo njegovega spomina. Nadejamo se, da jim dobro doidejo.

Sploh pa opozarjamo slavno občinstvo, da se te „Spomenice“ z životopisom slavljenca in zbirko njegovih kratkočasnic — še dobé pri čitalniškem odboru po 10 kr. izvod. Čisti dohodek je namenjen v nakupovanje poučnih knjig za čitalnično knjižnico.

Konečno spolnujemo še prijetno dolžnost, da najtopleje zahvalimo óne blage rodoljube, ki so na kakoršenkoli način pripomogli, da se je slavnost izvršila takó lepo in v občo zadovoljnost; pred vsem pa č. g. župnika Babnika s Toplic, kateri se ni plašil ni pota ni truda ter iz daljnega kraja došel, da proslavi spomin vrlega moža! Najudanejša mu hvala! Nadalje zahvalimo darovatelje za spominsko ploščo, darovatelje lepih mlajev, dobitkov za loterijo i. dr. Radi pičlega prostora ne moremo naštevati imen — a Narodna čitalnica jih bode hvaležno zapisala v svojo kroniko. Zahvaljujemo jih najtopleje ter jim našo narodno čitalnico priporočamo v nadaljno blagonaklonjenost!

COBISS 4042400

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000426808

S a m o z a l o ž b a .
Tisk „Katol. Tiskarne“.

